

Doğal ve Kamusal Alanları Koruma Öncelikli Sürdürülebilirlik Çerçevesinde İstanbul'da Mekânsal Ayırışma: Kurbağalıdere Örneği

Aliye Ceren Onur

Hızlı ve plansız kentleşme, çevre kirliliği, doğal kaynakların tüketilmesi ve iklim değişikliği gibi sorunlarla karşı karşıya olan kentlerde sürdürülebilirliğin sağlanması ancak kentin ekonomik, sosyal ve çevresel özellikleriyle bir bütün olarak ele alınması ve bu çerçevede yaşanabilir çevrelerin oluşturulma gayreti ile mümkündür (Onur, 2019). Sürdürülebilirlik kavramının, bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği ve kalkınmanın temel yapı taşlarından biri olduğu vurgusu, Stockholm Konferansı'nda (1972) belirtilmiştir. Konferansta, çevreyle sosyoekonomik kalkınma arasındaki ilişki tanımlanmaya çalışılarak, "sağlıklı bir çevrenin insan haklarının bir parçası" olduğu vurgulanmıştır. Bunu takiben çıkarılan *Brundtland Raporu* (1987) çevre, yoksulluk, nüfus artışı, dengesiz dağılım gibi konuları irdeleyerek "sürdürülebilir büyüme" yaklaşımının küresel anlamda uygulanması gerektiğini belirtmiştir (BM, 1987).

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Raporu'nda (2019) hızlı kentleşmenin geçekundu ve çöküntü bölgelerinin oluşmasına, altyapı ve hizmetlerinin yetersiz kalmasına, hava kirliliğine ve plansız kentsel büyümeye neden olduğu belirtilmektedir. Rapor, bu kentlerde kamusal alanların yetersiz olduğunu ve etkin tasarlanmadığında kentsel ayırışmaya neden olabileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca açık kamusal alanların varlığının kentsel üretkenliği, yaşanabilir çevreyi, ekonomiyi ve kentsel hizmetleri iyileştirme gücünden de bahsetmektedir (UN, 2019).

Kamusal alan, tüm halkın erişebildiği ve kent içinde kamuoyu oluşturabilme imkânı verebilen yerler olarak tanımlanabilir (Habermas, 1994). Kamu yararına yönelik olarak şekillenen kentin, ne ölçüde kamu yararına hizmet ettiği ise görecelidir. Kamu yararı her ne kadar devletin yurttaşlarına, kendi bütünlüğüne ve çıkarlarına sağladığı yarar olarak tanımlansa da toplum yararının tanımı ile ilgili belirsizlikler bir takım çelişkiler yaratmaktadır (Zabcı, 2011). Bu çelişkilerden bazıları; devletin ideolojisi, küresel ekonomik politikalar ve çıkar gruplarının talepleri

doğrultusunda şekillenebilen kamu yararının, toplum için gerçekten yarar sağlayıp sağlamayacağıdır. Kamu yararını, "ortak olan ve eşitlik" gibi kavramlarla beraber düşünmek aslında kamusal yararın piyasa koşulları veya belirli bir grubun çıkarlarına göre şekillenmesini sınırlandırabilir (Zabcı, 2011). Her ortak kullanılabilen alanın kamusal olmayan özellikleri de olabileceği, ortak alanların kamusal alanlara dönüştürülmesi ve nasıl bir topluluğu tanımladığı konusu da tartışılan konular arasındadır (Tassin, 1992).

Günümüzde neoliberal politikalar kentleri küresel rekabetin içinde var olmaya zorlayarak hızlı bir dönüşüm içerisine girmelerine ve kentsel mekânı sermayenin taleplerine göre şekillenmeye zorlamaktadır. Sermayenin talepleri doğrultusunda yönetimler tarafından da desteklenen ekonomik faaliyetler, kentlerde mekânsal anlamda hızlı değişim ve dönüşümlere neden olmaktadır. Bu durum kenti, sosyal ve mekânsal ayırışma, doğal ve kamusal açık alanların azalması gibi durumlarla karşı karşıya bırakarak sürdürülebilirlik hedeflerinden gitgide uzaklaştırmaktadır (Brorström, 2015). Oysaki kentlerin sürdürülebilirliği kentsel morfoloji ve sosyoekonomik aktivitelerin mekâna olan etkileriyle ilişkilidir (Wu, 2008). Kentsel dönüşümün esas amacı, kentteki mekânsal dönüşümlerle sosyoekonomik seviyenin yükseltilmesi ve yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik sürdürülebilir bütüncül yaklaşımların geliştirilmesi olarak özetlenebilir (Okumuş ve Eyüboğlu, 2015; Akkar, 2006). Ancak günümüzde bu yaklaşımın dışında yerel ve merkezi yönetimlerin de desteğiyle kamusalılığı göz ardı eden parçacıl kentsel dönüşümler gerçekleştirilmektedir. Katılımdan uzak bir yaklaşımla gerçekleştirilen kentsel dönüşüm, yalnızca toplumla yönetimler arasına mesafe koymakla kalmayıp aynı zamanda yönetimlerin kendi arasında da anlaşmazlıklar ve yönetim sorunları ortaya çıkarmaktadır. Genellikle kent içinde desantrilize edilmiş sanayi alanları, kentsel boş alanlar, hazine arazileri, çöküntü bölgeleri ve doğal alanlardan oluşan kamu arazileri kentsel dönüşüm projelerinin ilgi alanına girmektedir.

Kent içindeki doğal alanlar, ekosistemden elde edilen fayda, işlev, ürünler şeklinde tanımlanan kentsel ekosistem servisi olarak önemli görevlere sahiptir (Albayrak, 2012). Ancak kent içindeki ekosistem servislerinin, kentleşmeyle birlikte altyapı, yol gibi yapılaşmalardan dolayı bütünlüğünün bozulduğu, mekânsal olarak ayrıştığı ve erişilebilirliğinin engellendiği belirtilmektedir (Hermida vd., 2019; Andersson, 2006). Kentleşme ve kentsel yığılma sonucunda insan yaşamı için önemli servisler sunan doğal alanların, yapay veya yarı yapay alanlara dönüştüğü, bu dönüşümle beraber hava kirliliği, biyoçeşitliliğin yok olması, kentsel ısı adası ve iklim değişikliğinin, kentin sürdürülebilirliğini ve yaşam kalitesini olumsuz etkilediği görülmektedir (Gao vd., 2019).

Günümüzde iklim değişikliğine bağlı sıcaklık artışı, sel, kuraklık, deniz seviyesindeki yükselme, fırtına ve kasırgalar gibi olağanüstü hava olaylarının yarattığı ve yaratacağı olumsuz etkiler kentlerin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir (IPCC, 2007). İklim değişikliği senaryolarına göre gelecekte İstanbul için; sıcaklık artışı (2100 yılına kadar ortalama 3,5°C), kuraklık, sel ve taşkın gibi etkilere karşı sürdürülebilir çözümler üretilmesi gerekmektedir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2013; Onur, 2014; Onur ve Tezer, 2015). Bilindiği gibi kentleşme sonucunda açık yeşil alanların ve geçirgen yüzeylerin azalmasıyla ısı adası ve iklim değişikliği etkileri daha fazla hissedilmektedir (Onur, 2019; Ünal, 2018). Betonlaşma ve geçirimsiz yüzeylerin artışı sonucunda oluşan ısı adası etkisi kentsel alanlarda doğal alanlara göre daha yüksek sıcaklıkların ölçülmesine neden olmaktadır (EPA, 2013; Chen vd., 2005; Onur, 2014; Ezber vd., 2007). Ayrıca geçirimsiz yüzeylerin artmasıyla birlikte yağmur suyunun toprak tarafından emilmesi imkânsız hale gelmektedir. Bu durum iklim değişikliği sonucunda artan taşkın ve sel felaketlerinin kentsel alanlarda daha yıkıcı olmasına neden olmaktadır (Kadioğlu, 2018).

Buradan da anlaşılabileceği üzere sürdürülebilir bütüncül bir yaklaşımla kentin,

- doğal alanlarla ilişkili olarak bütüncül,
- koruma öncelikli ekonomik ve sosyal konularla entegre
- çok boyutlu ve çok disiplinli bir çerçevede,
- sürdürülebilir yaklaşımlarla,
- bu amaca uygun şekilde kent içindeki doğal alanların açık kamusal alanlarla beraber planlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Andersson, 2006; Haq, 2011; Wu, 2008).

Kent İçindeki Derelerin Sürdürülebilirlikteki Önemi

Kent içindeki dere, nehir ve yakın çevresi su kaynağı; rekreasyon alanı ve açık yeşil alanlar oluşturma potansiyeliyle kent kimliğinin önemli birer parçasıdır (Önen, 2007). Bu alanlar kentte farklı sosyoekonomik yapıdaki insanları bir araya getirebilen, doğrudan etkileşim halinde, kentleşmiş ve doğal alanlar arasında ilişki kurabilen ortak kamusal alanlar olarak tanımlanmaktadır (Hermida vd., 2019).

Kent içindeki dere ve akarsular kentsel nüfusun artması, plansız yapılaşma, sanayileşme ve çevre kirliliği sonucunda kirlenmekte, yakın çevresini, denizleri tehdit etmekte ve birer ekosistem servisi olarak işlevsiz kalmaktadır (Wu, 2008). Bu alanlar kentleşme ve kentsel dönüşüm sonucunda kent için birleştirici değil, ayrışma yaratan birer eşik haline gelmektedir. Kentleşme sonucunda oluşan mekânsal ayrışmaların önlenmesi ve yapılaşmış alanlar arasında sıkışan dere, nehir ve çevresinin iyileştirilmesi, korunması ve erişilebilirliğini artıracak şekilde planlanarak kentle ilişkisinin sağlanması kentin sürdürülebilirliği açısından önemlidir (Hermida vd., 2019). Bu ilişkiyi kurabilmek için kent içindeki doğal alanların rekreasyon ve spor alanları, yürüyüş, bisiklet yolları gibi kenti canlı tutacak kamusal niteliği olan çok fonksiyonlu alanlarla birlikte tasarlanması önerilmektedir. Dünyada kentsel ölçekte çeşitli rehabilitasyon ve yeniden canlandırma projeleri ile kentin bir parçası olarak bütüncül planlanmaya çalışılan uygulamalara Charles Nehri (Boston), Seine Nehri (Paris) ve Aare Nehri'de (Bern) rastlanmaktadır (Önen, 2007). Maalesef daha küçük ölçekte olan dereler ise çoğu kentte kanal haline getirilmiş, üzerleri kapatılarak yollarla veya yapılarla bölünmüş veya yapılaşmış alan içine sıkışmıştır (Lange vd., 2015). Dünyada dere ve çevrelerinin kamusal alan olarak bütüncül şekilde tasarlandığı uygulamalara Cheonggye Deresi (Seul), Amsterdam Kanalları, Porsuk Çayı (Eskişehir) örnek gösterilebilir (Önen, 2007).

Kent içindeki dere, akarsu ve havzalar, potansiyel kamusal açık ve yeşil alanlar olarak sera gazı emisyonlarını azaltma, hava kalitesini artırma, mikro klimayı dengeleme gibi işlevlere sahiptir. Bu alanların korunarak geliştirilmesi, iklim değişikliğinin ve ısı adası etkisinin neden olduğu olumsuzluklara karşı sürdürülebilir çözümlerdir (Onur, 2014). Dere çevresinin yeşil alanlarla ve geçirgen yüzeylerle yeşil koridorlar şeklinde planlanması iklim değişikliğinin

Şekil 1. Çalışmanın yöntemi.

etkilerinden biri olan aşırı miktardaki yağışların yol açtığı sel felaketlerinin önlenmesinde yerleşik alan ile dere ve nehir arasında tampon bölge oluşturması açısından önemlidir (Onur, 2019).

Sonuç olarak kentsel dönüşüm ve kentleşmenin baskısı altında kalan dere ve havzalarında doğal ve kamusal alanların korunması öncelikli sürdürülebilir bütüncül yaklaşım çerçevesinde dikkat edilmesi gereken konular şöyle özetlenebilir:

- Dere ve çevresinin birer kentsel ekosistem servisi olarak üstlendiği görevler düşünüldüğünde kentleşme ile bölünmeden bütüncül şekilde koruma öncelikli olarak ele alınması ve tasarlanması,
- Kentsel dönüşüm projelerinde dere ve çevresinin, kamusal niteliği korunarak kentte ayrıştırıcı değil, birleştirici mekânlar olarak kurgulanması,
- Bu mekânların yaya ve bisiklet yolları, park, rekreasyon ve spor alanları gibi fonksiyonlarla desteklenmesi,
- Çöküntü alanlarının yakınlarda olan alanların bütüncül şekilde rehabilite edilmesi, açık aktif yeşil kamusal alanlar oluşturularak kente dahil edilmesi,
- İklim değişikliğine bağlı aşırı yağışların yol açtığı taşkınların önlenmesinde kent içindeki dere ve havzalarında tampon bölgeler oluşturulması,
- İklim değişikliğine bağlı sıcak hava dalgaları ve kentleşmeye bağlı ısı adası etkisine karşı mikro klimayı düzenleyici etkisi olan açık ve yeşil alanların korunmasının bir araç olarak geliştirilmesi.

Bu çalışmada kavramsal olarak, kentleşme ve kentsel dönüşümün, önemli ekosistem servisleri olan kent içindeki dere ve çevresi gibi doğal alanlar üzerindeki olumsuz etkisi, yukarıda belirtilen koruma öncelikli bütüncül ve sürdürülebilir yaklaşım çerçevesinde tanımlanmaya çalışılmıştır. Daha sonra bu yaklaşım çerçevesinde Kadıköy ve Ataşehir ilçelerinde özellikle son yıllarda hızla gerçekleştirilen Fikirtepe Yenileme Projesi, İstanbul Finans Merkezi gibi mega kentsel dönüşüm projelerinin kent için önemli bir ekosistem servisi ve kamusal alan yaratabilme potansiyeli olan Kurbağalıdere ile mekânsal ilişkileri, doğal ve kamusal alanların korunması

çerçevesinde tanımlanmaya ve tartışılmaya çalışılmıştır

Bu kapsamda, Kurbağalıdere Havzasının sınırları içerisindeki mevcut arazi kullanımı ve arazi örtüsü uydu görüntüleri kullanılarak ARC-GIS yardımıyla sınıflandırılmış, Kurbağalıdere ile ilgili üst ölçek ve yerel planlar değerlendirilmiştir. Daha sonra Kurbağalıdere ile kesişen ve belirgin şekilde mekânsal olarak farklılaşan alt bölgeler belirlenmiştir. Bu alt bölgeler, mekânsal farklılaşmaları ve ayrışmaları ifade eden gerçek görüntüler üzerinden oluşturulmuş kesitler üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Tüm bu veriler bir araya getirilerek Kurbağalıdere ve çevresini de kapsayan alt bölgeler özelindeki kentleşme, kentsel dönüşüm ve mekânsal ayrışma; doğal ve kamusal alanların korunması çerçevesinden tartışılmıştır. Bu değerlendirmelerin kent için önemli ekosistem servisleri ve potansiyel kamusal alan olan dere ve çevresinin kamusal ve doğal alanların korunması öncelikli, kent ile entegre sürdürülebilir bütüncül yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm Çerçevesinde Kurbağalıdere

İstanbul'un 1950'lerde başlayan nüfus artışıyla beraber gecekondulaşma olgusunun da geliştiği 1980'lerde dünyada başlayan ve 2000'li yıllarda gitgide artan küreselleşme ve neoliberal politikalarla, kentlerin pazarlanmasının önemi ve bundan elde edilen rantın ekonomik büyümeye katkısının İstanbul'un kentsel dönüşümünde etkili olduğu görülmüştür. 1999 depremi sonrasında çıkarılan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile İstanbul'da kent içinde boşalan sanayi alanları, çöküntü alanları başta olmak üzere sermayenin rant elde edebileceği her türlü alan kentsel dönüşümün parçası haline gelmeye başlamıştır. Günümüzde İstanbul'da kentsel dönüşüm ve mega projeler adı altında gerçekleştirilen mekânsal değişim ve dönüşüm projelerinin genelde kıyı alanları, TEM-E5 otoyolları arasındaki bölgeler, sanayinin desantralizasyonu ile boşalan kent merkezi ve çöküntü alanlarında yer seçtiği görülmektedir (Kahraman, 2006). İstanbul'daki kentsel dönüşüm ve mega proje-

lere bakıldığında İstanbul'un mekânsal dağılımını etkileyecek düzeyde olduğu tartışılmaktadır. Bu projelerden İstanbul Finans Merkezi ve Fikirtepe Yenileme Projeleri aynı dere havzasını (Kurbağalıdere Havzası) paylaşmakla beraber, havza içinde önemli kentsel dönüşümleri de tetikleyerek yakın çevresinin arazi kullanımını ve morfolojisini değiştirmektedir. Kadıköy ve Kurbağalıdere için önemli bir diğer proje olan Kuşdili Çayırı (Eski Salıpazarı) Projesi, Kurbağalıdere'nin Marmara Denizi'ne yakın olan ve ıslahının yapılacağı, yakın çevresinde Fenerbahçe Stadyumu, sahil yolu, park gibi kamusal açık alanların bulunduğu prestijli alanda yer almaktadır. Bu projelerin ayrıntılı bilgileri Tablo 1'de detaylandırılmıştır.

Fikirtepe Yenileme ve İstanbul Finans Merkezi mega kentsel dönüşüm proje yatırımlarının yer seçimi kararlarında; E5 ve TEM otoyollarına yakın olması, Kadıköy'deki Haydarpaşa Liman Bölgesi dönüşüm projesi, metro, metrobüs gibi önemli toplu taşıma odaklarına erişilebilirlik, Ataşehir'in Kadıköy'e alternatif yeni yerleşim bölgesi olması etkili olmuştur. İstanbul Çevre Düzeni Planında (ÇDP) da Ataşehir-Kozyatağı bölgesinin finans merkezi olarak üst düzey hizmet odaklı bir merkez (MİA) şeklinde tanımlanması, Ataşehir yakınlarında bir finans merkezi proje alanının arayışını da desteklemiştir (Yalçın vd., 2014). Ancak, İstanbul Finans Merkezi'nin mevcut yer seçim kararının Ataşehir-Ümraniye arasındaki bölgede yer almasıyla beraber ÇDP'de önerilen hizmet odaklı MİA'nın kuzeye doğru kaydığı görülmektedir. ÇDP'de konut olarak tanımlanan bu bölgenin İstanbul Finans Merkezi ile beraber fonksiyon değişiminin, kentsel dönüşüm, yeni altyapı ve ulaşım yatırımlarını da çektiği söylenebilir. Dolayısıyla proje alanlarının yakın çevrelerinde rezidanslar, ticaret ve iş merkezleri içeren plazalar, AVM'ler, kentsel ölçekteki diğer fonksiyonlar ve ulaşım yatırımlarının yapımı hızlanmıştır. Bu durum, mega kentsel dönüşüm projelerinin yakınında yer alan çöküntü alanlarının kentten soyutlanarak hızla dönüşmesine, Kurbağalıdere ve çevresinin kamusalılığı barındırmayan, ayrıştırıcı bir eşik, tanımsız ve kimliksiz bir alana

dönüşmesine neden olmaktadır. Depremden etkilenme riskinin az olduğu belirtilen Kadıköy ve Ataşehir'deki kentsel dönüşümün 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun çerçevesinde gerçekleştirilmesi, yenileme ve dönüşüm projelerinin rant odaklı olduğunun bir göstergesi niteliğindedir. Bahsi geçen mega kentsel dönüşüm projelerinin kamu yararını ve katılımı benimsemediği ve sadece sermayenin çıkarlarını gözettiği, bunu yaparken de kentsel mekânsal ve sosyal ayrışmayı artırdığı genel söylemler arasındadır (Özdemir ve Aydın, 2016).

Kurbağalıdere Havzası genelinde kentsel ölçekteki planlara bakıldığında İBB ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ait birçok nazım ve uygulama imar planının yapıldığı görülmektedir (Şekil 2). Bu planlar, kimi zaman birbirleriyle kesişen, kimi zaman da sınırları birbirine değen alanları kapsamaktadır. Ancak planların farklı zamanlarda, farklı kurumlar ve/veya birimlerce yapılmış olması, planlara referans verebilecek havza genelinde herhangi bir üst ölçek kararın olmaması planların havza bütününden kopuk ve parçacıl kararlar ürettiğini göstermektedir. Örneğin, 1/5000 ölçekli Kadıköy Koşuyolu Acıbadem Hasanpaşa Nazım İmar Planı, Kurbağalıdere Ana Kollarına Ait Dere Islahı Projesine Yönelik Plan Değişikliği'nde (İBB, 2015), Marmara Denizi'nden Fikirtepe Yenileme Proje alanına kadar yeşil açık kamusal alanlar tasarlanmış ancak Fikirtepe ve devamında yapılan diğer planlarda yeşil koridorun ve kamusal alanların sürekliliği yeterince dikkate alınmamıştır. Benzer şekilde İstanbul Finans Merkezi Nazım ve Uygulama İmar Planları (ÇŞB, 2012) her ne kadar Kurbağalıdere ile mekânsal olarak kesişse de herhangi bir plan kararı üretmemiş ve kuzeyinde yer alan 1/1000 ölçekli Ümraniye Çakmak İhlamurkuyu Y. Dudullu ve Y. Çamlıca Mah. Elmalı Havzası Dışında Kalan Kısıma Ait UİP, Kurbağalıdere Ana Kolu Dere Islah Projesine Yönelik Uygulama İmar Planı Değişikliği'nden (İBB, 2014) kopuk şekilde ele alınmıştır. Kurbağalıdere Havzası içinde Kurbağalıdere boyunca kesişen planların birbirleri ile

	Alan	Kullanım	İlgili Kurumlar
Kuşdili Çayırı	45.990 m ²	Ticaret-Rekreasyon	İBB
Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Projesi	1.310.000 m ²	Rezidans	İBB Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
İstanbul Finans Merkezi	1.700.000 m ²	Ticaret-Rezidans	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İBB Ataşehir ve Ümraniye Belediyeleri

Tablo 1. Kurbağalıdere çevresinde gelişen önemli kentsel dönüşüm projeleri (URL-1).

dere'nin neredeyse tamamen göz ardı edildiği ve derenin otoyollarla beraber kentsel mekânı ayırıştıran eşiklerden biri olduğu *Şekil 5'teki 6., 7. ve 9. kesitlerde* görülmektedir.

Ataşehir rezidans ve yenilenmiş konut bölgesi: Ataşehir çöküntü alanı alt bölgesinde de anlatıldığı gibi Ataşehir'deki çöküntü alanı ile rezidans ve yenilenmiş konut bölgesi birbirinden yol ve Kurbağalıdere'nin oluşturduğu doğal eşikle ayrılmaktadır (Şekil 5, kesit 8). Bu alanda da kentle entegre herhangi bir doğal ve kamusal açık alana rastlanmamaktadır. Bu alt bölgede de Kurbağalıdere'nin kamusal alan olabilme potansiyeli tamamen göz ardı edilmiştir. Orta üst gelir grubunun ikamet ettiği bu alan, gene benzer sosyoekonomik yapıya yönelik İstanbul Finans Merkezi ile mekânsal olarak otoyolla tamamen birbirinden ayrılmaktadır. Bu durum, ayrışmanın aslında her zaman sosyoekonomik sebepli olmadığını da göstermektedir.

İstanbul Finans Merkezi: İstanbul Finans Merkezi Türkiye için önemli finansal kurumların bir araya getirildiği, bununla beraber ticaret ve hizmet fonksiyonları ile entegre hem kentsel hem de ülkesel ölçekte önemli bir merkez oluşturma gayretinin mekânsal yansıması olarak tarif edilebilir. TEM ile yakın ulaşım bağlantısı içinde olması, alanın havalimanları ile ilişkisini ve bölgesel ölçekte erişilebilirliğini artıran özellikleridir. Projenin yapımı birçok eleştiriye konu olmuştur. Ataşehir Belediyesi süreç içerisine katılmamış; proje, merkezi yönetim, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve çok ortaklı özel firmaların desteğiyle yapılmaya başlanmıştır. Alanın sınırından ise Kurbağalıdere geçmektedir. Eğitimle beraber dere, İstanbul Finans Merkezi'ni bir ada gibi çevresinden ayırıştıran, topoğrafik eşiklerden biridir. Bununla beraber *Şekil 5'teki 6., 7. ve 9. kesitlerde* görüldüğü gibi alanın kuzeybatısındaki çöküntü alanı ile güneyindeki rezidans ve yenilenmiş konut alanlarının birbirleriyle herhangi bir kamusal açık ve doğal alanı paylaşmadığı görülmektedir. Kurbağalıdere'nin kamusal alan potansiyelinin ve kent için önemini bu alanda da tamamen göz ardı edildiği görülmektedir.

Sonuç

Kurbağalıdere ve çevresinde Kuşdili Çayırı (Salıpazarı), Fikirtepe Kentsel Dönüşüm Projeleri ve İstanbul Finans Merkezi Projeleri gibi mega-projeler alanı dönüştürmeye ve değiştirmeye başlamıştır.

Havza içinde gerçekleşen kentsel dönüşümün, kamusalı benimsenmeyen, parçacıl şekilde gerçekleştiği ve önemli bir kentsel ekosistem servisi olan Kurbağalıdere'nin doğal yapısının korunması konusunun hem kentsel dönüşüm sürecinde hem de üst ölçek ve yerel planlarda yeterince dikkate alınmadığı görülmektedir. Kent içinde kamusal değeri göz ardı edilen, kentleşmenin ve kentsel dönüşümün baskısından etkilenen derelerin, kentin sürdürülebilir ve yaşanabilir hedeflere ulaşması açısından önemli doğal alanlar olduğu düşünülmektedir.

İstanbul'da iklim değişikliğinin taşkın ve sel gibi etkilerine uyum sağlamak ve etkilerini azaltmak için kamusal ve doğal alanları koruyarak uygun mekânsal stratejiler geliştirilmesinin sürdürülebilirlik açısından önemli olduğu görülmektedir.

Kent içindeki nehir ve dere gibi önemli kentsel ekosistem servisleri olan doğal alanların, koruma öncelikli, kamusal alanlarla entegre yeşil koridorlarla desteklenerek, bütüncül yaklaşımlarla planlanması, kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir. İstanbul'da gerçekleştirilen kentsel dönüşümün bu yaklaşımla ele alınması, gerek artan mekânsal ayrışmanın önlenmesinde, gerekse doğal alanların ve kamusal alanların kente sağlayabileceği faydanın artırılmasında yararlı olacaktır.

Aliye Ceren Onur, Yrd. Doç. Dr., Maltepe Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık (İngilizce) Bölümü

Kaynakça

- Akkar, Z. M. (2006) "Kentsel dönüşüm üzerine Batı'daki kavramlar, tanımlar, süreçler ve Türkiye", *Planlama*, Sayı: 2, s.29-38.
- Albayrak, İ. (2012) *Ekosistem Servislerine Dayalı Havza Yönetim Modelinin İstanbul-Ömerli Havzası Örneğinde Uygulanabilirliği*, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Andersson, E. (2006) "Urban landscapes and sustainable cities", *Ecology and Society*, Sayı: 11(1), s.34
- Bingöl, Y. (2005) *İstanbul Derelerinin Mevcut Durumu ve Taşkın Debilerinin Hesabı Yüksek Lisans Tezi*, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- BM-Birleşmiş Milletler (1987), *Report of the World Commission on Environment and Development Our Common Future*, URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
- Brörström, S. (2015) "Strategizing sustainability: The case of River City, Gothenburg", *Cities*, Sayı: 42, s.25-30.
- Chen, X., Zhao, H., Li, P. ve Yin, Z. (2005) "Remote sensing image-based analysis of the relationship between urban heat island and land use/cover changes", *Remote Sensing of Environment*, Sayı: 104, s.133-146.
- ÇŞB (2012) *1/5000 ve 1/1000 Ölçekli İstanbul Finans Merkezi Nazım ve Uygulama İmar Planı*.
- ÇŞB (2017) *1/1000 Ölçekli Kadıköy İlçesi Fikirtepe ve Çevresi Nazım ve Uygulama İmar Planı*.

- EPA (2013), *Our Built and Natural Environments: A Technical Review of the Interactions Between Land Use, Transportation, and Environmental Quality (2nd Edition)*, Office of Sustainable Communities Smart Growth Program, US: <http://www.epa.gov/dced/pdf/b-and-n/b-and-n-EPA-231K13001.pdf> (Erişim: 14.10.2013).
- Ezber, Y., Sen, O.L., Kindap, T., Karaca, M. (2007) Climatic Effects of Urbanization in İstanbul: A Statistical and Modeling Analysis, *International Journal of Climatology*, Sayı: 27, s.667-679.
- Gao, J., Yu, Z., Wang, L., Vejre, H. (2019) "Suitability of regional development based on ecosystem service benefits and losses: A case study of the Yangtze River Delta urban agglomeration, China", *Ecological Indicators*, Vol. 107.
- Haq, S. A. (2011) "Urban Green Spaces and an Integrative Approach to Sustainable Environment", *Journal of Environmental Protection*, Sayı: 2, s.601-608.
- Habermas, J. (1994) "Kamusal Alan", *Kamusal Alan*, Ed. M. Özbek, Hil Yayınları, İstanbul, s.95-102.
- Hermida, M. A., Cebrera-Jara, N., Osorio, P., Cabrera S. (2019) "Methodology for the assessment of connectivity and comfort of urban rivers", *Cities*, Vol. 95.
- IPCC (2007) *Fourth Assessment Report: Climate Change 2007*, http://www.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/wg2/en/contents.html (Erişim Tarihi: 07.09.2013).
- İBB (2009) *1/100 000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı*.
- İBB (2014) *1/5000 Ölçekli Yenısahra Mah. ve Çevresi Nazım İmar Planı*.
- İBB (2014) *1/1000 Ölçekli Kurbağalıdere Ana Kolu Dere Islahı Projesi*.
- İBB (2014) *1/1000 Ölçekli Ümraniye Çakmak Ihlamurkuyu Y. Dudullu ve Y. Çamlıca Mah. Elmalı Havzası Dışında Kalan Kısımına Ait UİP- Kurbağalıdere Ana Kolu Dere Islah Projesine Yönelik Uygulama İmar Planı Değişikliği*.
- İBB (2015) *1/5000 Ölçekli Kadıköy Koşuyolu Acıbadem Hasanpaşa Nazım İmar Planı- Kurbağalıdere Ana Kollarına Ait Dere Islahı Projesine Yönelik Plan Değişikliği*.
- İBB (2015) *1/5000 Ölçekli Kurbağalıdere Hasanpaşa 1. Derece Doğal Sit Alanına İlişkin Koruma Amaçlı İmar Planı*.
- İSKİ İçmesuyu Havzaları Yönetmeliği (2011), http://www.iski.gov.tr/web/assets/SayfalarDocs/Mevzuat%20ve%20Y%C3%B6netmelikler/ISKI_Icmesuyu_Havzaları_Yonetmeliği-02062016.pdf (Erişim: 11.09.2019)
- Kadıoğlu M. (2018) "Sellere Dirençli Kent Oluşturmanın Adımları", *Şehir ve Toplum*, Sayı: 10, s.77-89.
- Kahraman T. (2006) "İstanbul Kentinde Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Planlama Süreçleri", *Planlama*, Sayı: 2, s.93-101.
- Lange, C., Schneider, M., Mutz, M., Hausteine, M., Halle, M., Seidel, M., Sieker, H., Wolter, C., Hinkelmann, R. (2015) "Model-based design for restoration of a small urban river", *Journal of Hydro-environment Research*, 9(2), s.226-236.
- Okumuş, D. E., Eyüboğlu, E. E. (2015) "Kentsel Dönüşüm Öncesi Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmasına Yönelik Yöntem Önerisi ve Ataşehir Barbaros Mahallesi Örneği", *Planlama*, 25 (2), s.93-106.
- Onur, A. C. (2014) İstanbul'da Kentsel Dönüşümün İklim Değişikliğine Uyum Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Onur, A. C., Tezer, A. (2015) "Ecosystem services based spatial planning making for adaptation to climate changes", *Habitat International*, (47), s.267-278.
- Onur, A. C. (2019) "İstanbul'da Kentsel Dönüşümle Kaybolan Kentsel Yeşil Koridorlar: Haliç- D100-Zeytinburnu Sahil İşlevsiz Yeşil Koridoru Üzerine Bir Değerlendirme", *Planlama*, 29(2), s.79-89.
- Önen, M. (2007) *Kentsel Kıyı Mekanı Olarak Akarsuların Rekreatif Kullanım Potansiyelinin İrdelenmesi: Eskişehir Porsuk Çayı ve İstanbul Kurbağalıdere Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İTÜ.
- Özdemir, D. ve Aydın, D. (2016) "Fikirtepe'de 'Piyasanın Görünmez Eli'ne Kamu Sektörünün Görünür Müdahalesi", *Mimarlık*, Sayı: 389, s.53-58.
- Tassin, E. (1992) "Ortak Alan mı Kamusal Alan mı?: Topluluk ve Aleniyetin Karşıtlığı", *Kamusal Alan*, Ed. D. R. DAcheux Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s.75-88.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2013) *Türkiye İklim Değişikliği 5.Bildirimi Raporu*, http://www.dsi.gov.tr/docs/iklim-degisikligi/iklim_degisikligi%4C%9Fi_5_ulusal_bidirim_tr.pdf?sfvrsn=2
- URL-1 <https://megaprojeleristanbul.com/> (Erişim Tarihi: 05.08.2019)
- UN (2019) *The Sustainable Development Goals Report*, United Nations, New York.
- Ünal, Y. S. (2018) "İklim Değişikliğine Dirençli Kentler", *Şehir ve Toplum*, Sayı: 10, s.31-45.
- Wu, J. (2008) "Making the Case for Landscape Ecology An Effective Approach to Urban Sustainability", *Landscape Journal*, 27 (1), s.41-50.
- Zabcı, F. Ç. (2011) "Kamu Yararı: Tartışmalı Bir Kavram", *Kamusal Alan*, Ed. M. Özbek, Hil Yayınları, İstanbul, s.95-102.
- "6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun", *Resmî Gazete*, Sayı: 28309, 31.05.2012.

Spatial Segregation in İstanbul within the Framework of Sustainability Prioritizing Natural and Public Spaces: The Case of Kurbağalıdere

Nowadays urban regeneration projects in İstanbul are far from the sustainability and publicness concepts. Under this perspective, the urban regeneration of Fikirtepe Urban Renewal, İstanbul Finance Center and Kuşdili Projects have been highly discussed. However, these urban regeneration projects spatially intersect with Kurbağalıdere stream, under the publicness perspective and there are no significant spatial relations. Public areas are accepted as important instruments for combatting with spatial segregation. The ongoing rehabilitation projects and plans along the Kurbağalıdere stream can be evaluated as un-holistic, lacking of natural and public areas and considering only the regeneration project's areas boundaries. These urban regeneration projects in relation with other urban regenerations in Ataşehir and Kadıköy along the Kurbağalıdere stream, do not consider the natural importance of the stream. However, while evaluating the potential public natural urban areas like Kurbağalıdere Watershed, a natural area conservation-based holistic approach seems to be highly important for the sustainability of the city. Under this perspective, the spatial relation between the urban regeneration projects including mega projects like Fikirtepe Urban Renewal Project and İstanbul Finance Center Projects that cause segregation in urban areas and natural areas which are very important for the sustainability of the city, should be addressed to draw attention to lack of publicness and natural areas in the city. In relation to Kurbağalıdere, the spatial evaluations are done using sections at the sub-regions which are determined considering existing large to local scale plans related with Kurbağalıdere and land use analyses maps to discuss the spatial segregation, publicness and importance of protecting natural areas in İstanbul.